

Utredning av Relationsvåldscentrum sydost (RVCS) med fokus på våldsutövare

KARTLÄGGNING AV RVCS INSATSER, UTREDNING AV STADSDELSNÄMNDERNAS BEHOV SAMT BELYSNING AV FRÅGAN OM HUVUDMANNASKAP OCH FINANSIERING

Innehåll

1. Sammanfattning	4
2. Introduktion	7
2.1 Bakgrund, syfte, metod	7
2.1.1 Bakgrund	7
2.1.2 Metod	7
2.2 Våld i nära relation – omfattning och kostnader	9
2.2.1 Våld i nära relation – omfattning	9
2.2.2 Våld i nära relation – övergripande kostnad	10
2.2.3 Våld i nära relation – ett kommunalt räkneexempel	12
3. Studiens resultat	14
3.1 Kartläggning av RVCS verksamhet för våldsutövare	14
3.1.1 Uppdrag	14
3.1.2 Mål och uppföljning	14
3.1.3 Organisation	14
3.1.4 Målgrupp	14
3.1.5 Insatser	15
3.1.6 Samverkansparter	16
3.2 Stadsdelsnämndernas behov av en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare	16
3.2.1 Har stadsdelsnämnderna tillräckliga resurser för att arbeta med våldsutövare i nuläget?	16
3.2.2 Stadsdelsnämndernas inställning till en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare	17
3.2.3 Stadsdelsnämndernas argument	18
3.3 Huvudmannaskap och finansiering	20
3.3.1 Möjliga alternativ till huvudmannaskap och finansiering	20
3.3.2 RVCS syn på huvudmannaskapet	21
3.3.3 Stadsdelsnämndernas syn på huvudmannaskapet	21
3.3.4 Stadsdelsnämndernas syn på kostnadsfördelning	22
4. Slutsatser och rekommendationer	23
4.1 Slutsatser	23
4.2 Rekommendationer	24
5. Referenser	25
6. Intervjupersoner	26
7. Enkät	27

“Det finns ett stort behov av insatser för våldsutövare – men det är inte synligt. Varje våldsutsatt har ju någon som slår”

Intervju med stadsdelsnämnd

1. Sammanfattning

Våld i nära relation är en prioriterad fråga i Stockholms stads budget och inriktningsdokument fram till 2018. Det framkommer också i budgeten att staden behöver stärka insatserna mot våld i nära relation, *"till exempel genom relationsvåldscentrum"*. I Stockholm finns idag två verksamheter som är relationsvåldscentrum. De har dock inget samband och har olika verksamheter och huvudmän.

Relationsvåldscentrum sydost (RVCS) bedrivs i projektform av stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck och Farsta. De tre stadsnämnderna har sedan år 2012 samarbetat i flertalet projekt med fokus på våld i nära relation.

I Stockholms stads budget för 2016 poängteras att det är viktigt att RVCS ges medel för att fortsätta. Socialnämnden har därför givits det politiska uppdraget att permanenta RVCS verksamhet. I samband med detta har Sweco Strategy fått i uppdrag att utreda RVCS med fokus på följande frågor:

- kartlägga befintlig verksamhet för våldsutövare hos RVCS,
- kartlägga behovet hos samtliga stadsdelsnämnder av en permanent, stadsövergripande verksamhet för våldsutövare samt
- utreda vilken typ av organisation (huvudmannaskap och kostnadsfördelning) som skulle kunna vara lämplig för en stadsövergripande verksamhet.

Uppdraget har utförts genom dokumentstudier, intervjuer med chefer och medarbetare på RVCS, representanter för sju olika stadsdelsnämnder samt en enkät till övriga sju stadsdelsnämnder.

Utredningen resulterade i följande slutsatser:

- Stockholms stad har i budgeten för 2016 fastslagit en mycket tydlig ambition att komma åt våld i samhället och fokuserar även på våld i nära relation. I stadens riktlinjer för socialtjänsten åläggs stadsdelsnämnderna att arbeta med insatser och stöd till våldsutövare för att våldet ska upphöra.
- De direkta och indirekta kostnaderna för våld i nära relation är mycket omfattande. Konsekvenserna även av en "måttlig misshandel" är långtgående och kan räknas i miljonbelopp.
- Trots skrivningarna i styrdokument och trots de stora kostnaderna för våld i nära relation så saknar nästan hälften av stadsdelsnämnderna insatser för våldsutövare i nuläget. Av dem som har insatser saknas verksamhet för våldsutövare som lever i förhållande utan barn. Det saknas också tillförlitlig statistik och dokumentation både vad gäller antalet våldsutövare som behandlats, vilka insatser som görs och resultatet av insatserna. Knappt en fjärdedel av stadsdelsnämnderna kan erbjuda mer kvalitativa insatser för våldsutövare och därmed blir utbudet för medborgarna beroende av var man bor. Detta i kombination med den bristfälliga statistiken och det faktum att våldsutövare sällan anmäler sig till behandling gör att det är mycket svårt att avgöra vilken omfattning på verksamheten som skulle krävas för att komma åt problemet.
- RVCS är ett framgångsrikt exempel på arbete med stöd till våldsutövare att förändra sitt beteende. Här har man lyckats med att både rekrytera och motivera våldsutövare

att genomgå behandling i en omfattning som endast med få undantag förekommer i de stadsdelsnämnder som inte har tillgång till RVCS.

- Intresset för en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare är mycket högt i de stadsdelsnämnder som idag saknar insatser eller har insatser i mycket begränsad omfattning. Den samstämmiga bedömningen är att mörkertalet vad gäller våld i nära relation är mycket stort. Det går därför i dagsläget inte att avgöra vilken omfattning på verksamheten som krävs. Erfarenheten visar att ju mer kunskap och fokus man har på frågan, desto fler fall upptäcks. Detta gäller inom alla socialtjänstens verksamhetsområden.
- Förutom etiska, moraliska, psykiska och mänskliga aspekter så ger stöd till våldsutövare att förändra sitt beteende stora ekonomiska vinster för samhället.
- En stadsövergripande verksamhet för våldsutövare skulle innebära att servicen blir lika för alla, möjlighet till högre kompetens hos behandlare, ökad kvalitet i verksamhet och uppföljning samt att nå och ge stöd till fler våldsutövare att förändra sitt beteende. Stockholm skulle kunna etablera sig som en "spjutspets" inom området och visa att man i handling lever upp till sina högt uppsatta målsättningar om en stad fri från våld.
- En särskild budgetpost för arbetet med våld i nära relation efterfrågas av en majoritet av stadsdelsnämnderna. Detta skulle synliggöra frågan, öka incitament och resurser i stadsdelsnämnderna, förbättra kvaliteten på statistiken och öka möjligheterna till uppföljning.
- En avgörande framgångsfaktor för en stadsövergripande verksamhet kommer att vara stadsdelsnämndernas känsla av ägarskap och närhet till verksamheten, samt att tillräckligt med tid och resurser avsätts för att etablera verksamheten. Utredningen visar en klar skillnad i inställningen till en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare mellan majoriteten av de stadsdelsnämnder som redan har en etablerad verksamhet (inom stadsdelen eller genom RVCS) och de stadsdelsnämnder som saknar tillgång till sådan verksamhet. Å ena sidan behöver hänsyn tas till att två av tre stadsdelsnämnder som idag driver RVCS är tveksamma till att etablera en stadsövergripande verksamhet. Det är trots allt denna verksamhet som ska permanentas. Å andra sidan är det flera stadsdelsnämnder som tydligt signalerat att en stadsövergripande verksamhet skulle vara en välkommen lösning för deras del, och att det finns många fördelar med en sådan verksamhet, inte minst för att ge medborgarna som bor i Stockholm likvärdig service.
- Med tanke på stadsdelsnämndernas olika behov och synsätt bedömer vi att kvaliteten på den fortsatta processen kring att utforma en permanent insats för våldsutövare kommer ha nästan lika stor betydelse för framgång som själva designen av verksamheten.
- Det är viktigt att nuvarande verksamhet och organisation som drivs av RVCS inte blir försämrad eller splittras, utan kan användas som modell för en eller fler enheter som tillhör samma övergripande organisation men som är indelad i administrativt hanterbara delar.

Sweco Strategy rekommenderar därför följande:

- En permanent och stadsövergripande verksamhet med insatser för våldsutövare etableras med RVCS som modell.

- Huvudmannaskapet för verksamheten ligger hos Socialförvaltningen.
- Delad finansiering mellan Socialförvaltningen och stadsdelsnämnderna bör övervägas.
- Stadsdelsnämndernas kostnader för verksamheten baseras på nyckeltal.
- En arbetsgrupp/styrgrupp med tillräckliga resurser (tid och budget) samt starkt mandat tillsätts med syfte att i nära dialog med berörda aktörer (stadsdelsnämnder, Socialförvaltning, RVCS, kvinnojourer, mansmottagningar, polis, landsting m fl) utforma ett färdigt förslag till stadsövergripande verksamhet för våldsutövare som är väl förankrat hos stadsdelsnämnderna med avseende på verksamhetens organisation, mandat, rollfördelning och principer för kostnadsfördelning med mera.

2. Introduktion

2.1 Bakgrund, syfte, metod

2.1.1 BAKGRUND

I Stockholms stads budget och inriktningsdokument fram till 2018¹ anges målsättningen att Stockholm ska vara "en stad fri från våld". Motivationen är att ett liv med frihet från våld är en grundläggande mänsklig rättighet.

I relation till detta mål anges också att staden behöver stärka insatserna mot våld i nära relation, *"till exempel genom relationsvåldscentrum"*. Socialtjänsten är ålagd att arbeta med våld i nära relation på ett sätt som *"inkluderar olika målgrupper och så att kompetens hos berörd personal stärks"*.

I Stockholm finns idag två verksamheter som är relationsvåldscentrum. De har dock inget samband och har olika verksamheter och huvudmän, RVC i norrort och RVCS i söderort. RVC i norrort är inriktad på att ge stöd till den våldsutsatta i allt från att göra polisanmälan till och genom en eventuell rättsprocess.

Relationsvåldscentrum sydost (RVCS) bedrivs i projektform av stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck och Farsta. De tre stadsdelsnämnderna har sedan år 2012 samarbetat i flertalet projekt med fokus på våld i nära relation. Samarbetet har syftat till att tillvarata gemensamma resurser och höja kompetensen hos behandlarna, och därmed kunna utveckla en verksamhet av hög kvalitet för brukarna.

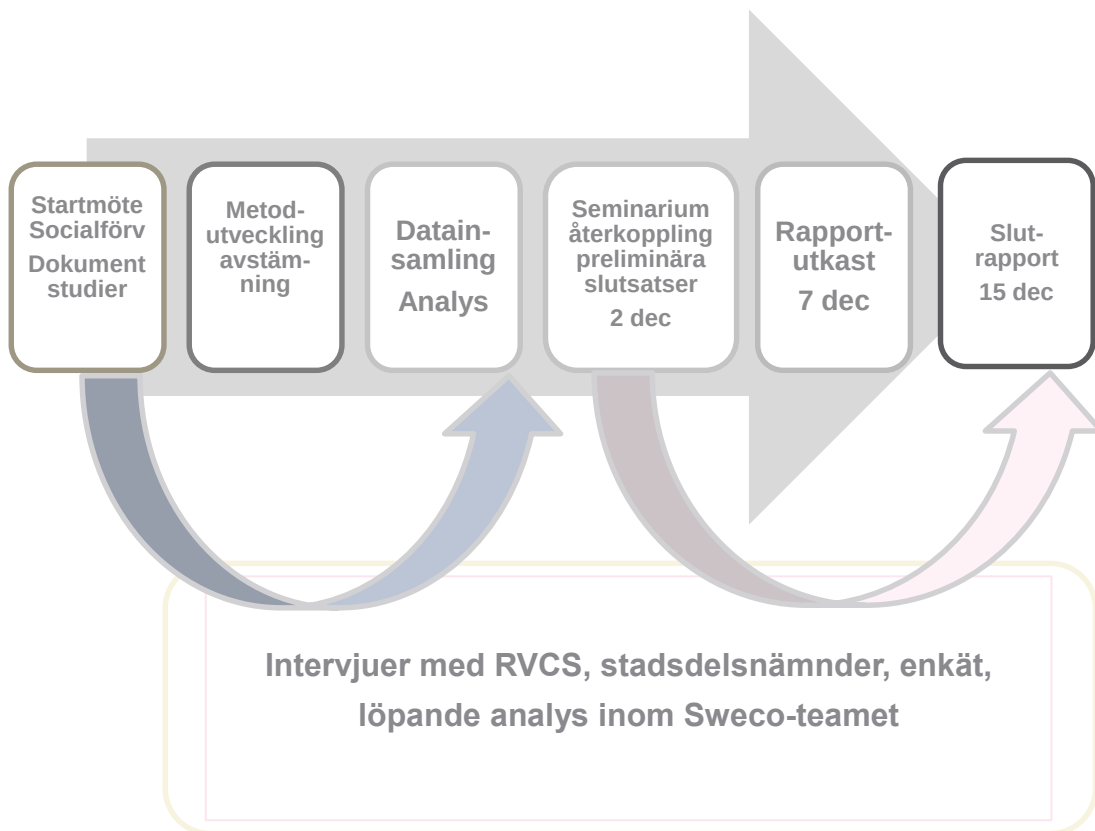
I Stockholms stads budget för 2016 poängteras att det är viktigt att RVCS ges medel för att fortsätta. Socialnämnden har därför givits det politiska uppdraget att permanenta RVCS verksamhet. I samband med detta har Sweco Strategy fått i uppdrag att utreda var huvudmannaskapet för verksamheten med insatser för våldsutövare bör ligga.

2.1.2 METOD

Sweco har använt följande metoder för att genomföra uppdraget:

- dokumentstudier,
- intervjuer med chefer och medarbetare på RVCS,
- intervjuer med representanter för sju olika stadsdelsnämnder (som både har och inte har tillgång till RVCS insatser för våldsutövare),
- enkät till övriga sju stadsdelsnämnder,
- avstämningsseminarium med Socialförvaltningen och två av de stadsdelsnämnder som idag driver RVCS (den tredje kunde inte delta),
- löpande diskussioner och avstämningar inom Swecos team.

¹ Stockholms Stad (2015) Sammanfattning av majoritetens förslag till budget 2016 och inriktning 2017-2018

2.2 Våld i nära relation – omfattning och kostnader

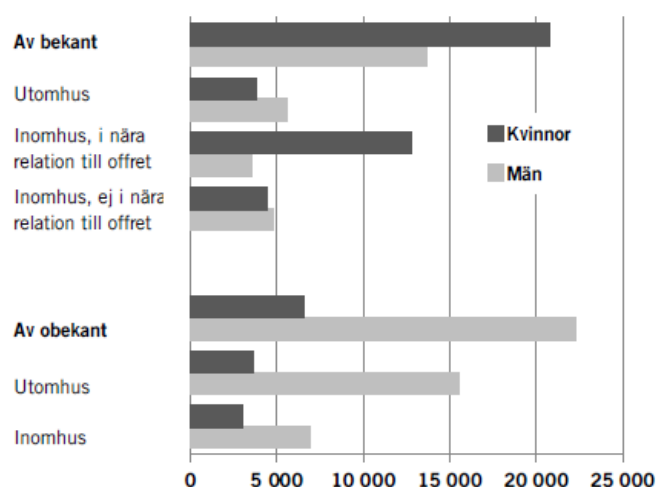
För att sätta utredningen i ett vidare sammanhang och belysa problematiken i vilken stadsdelsnämnderna och RVCS verkar, presenteras nedan några aktuella siffror och fakta kring våld i nära relation.

2.2.1 VÅLD I NÄRA RELATION – OMFATTNING

Världshälsoorganisationen (WHO) konstaterar i en rapport 2013² att våld mot kvinnor i nära relation är ett av de allvarligaste hoten mot kvinnors hälsa. I en studie genomförd av EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) framkommer att 33 procent av kvinnorna i EU har utsatts för fysiskt våld eller sexuellt våld efter sin 15-årsdag³. I undersökningen uppger 20-29 procent av de svenska kvinnorna i åldern 17-74 att de har upplevt fysiskt och/eller sexuellt våld efter 15 års ålder.

I figur 1 framgår antalet anmälda fall av misshandel uppdelat på kön, relation mellan offer och förövare samt plats för brottet.

Figur 1 Antal anmälda fall av misshandel

Källa: Diagram: SOU 2015:55 – Statistik: Anmälda brott, Brå (2014).

När det gäller anmäld misshandel mot kvinnor är den vanligaste brottstypen just misshandel inomhus av bekant, medan misshandel utomhus av obekant är den vanligaste kategorin för män. Under 2013 anmäldes 27 100 misshandelsbrott mot kvinnor, varav 17 000 brott gällde misshandel inomhus av en bekant gärningsperson. I de anmälda misshandelsbrotten mot kvinnor över 18 år var förövaren en man i 85 procent av fallen⁴.

Under 2013 var antalet polisanmälda fall av grov kvinnofridskränkning 2 136⁵. Antalet polisanmälda våldtäkter mot flickor och kvinnor över 15 år var samma år 3 934. Av de personer

² WHO (2013)

³ FRA (2014)

⁴ SOU 2015:55

⁵ Brå (2014)

över 15 år som anmälde att de utsatts för våldtäkt var 96 procent flickor och kvinnor. Av de personer som misstänktes för våldtäkt var 98 procent män⁶.

Enligt brottsstatistik från Brå dödas i genomsnitt 17 kvinnor per år av en man de har eller har haft en nära relation till. Över 200 kvinnor har dödats av en närstående man sedan år 2000⁷.

Slutbetänkandet av utredningen som ska föreslå en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor betonar att antalet polisanmälda brott kan ge en fingervisning om antalet kvinnor som utsätts för mäns våld. Dock bedöms mörkertalet vara mycket stort. Brå uppskattar att endast 20–25 procent av våld mot kvinnor i nära relation polisanmäls⁸. Att endast en låg andel kvinnor i Sverige som har utsatts för fysiskt eller sexuellt våld anmäler detta till polisen bekräftas också i såväl nationella som internationella omfångsundersökningar⁹.

2.2.2 VÅLD I NÄRA RELATION – ÖVERGRIPANDE KOSTNAD

Förutom de etiska, moraliska, psykiska och mänskliga aspekterna av våld i nära relation så innebär att hjälpa våldsutövare att förändra sitt beteende stora ekonomiska vinster för samhället. I bilaga sex i *förslaget till nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck* beräknas de socioekonomiska effekterna av mäns våld mot kvinnor i nära relation¹⁰. Utifrån ett fiktivt exempel beräknas kostnaderna för en misshandel där offret får övergående synliga skador men där hela familjen drabbas av långvariga negativa effekter utifrån de konsekvenser våldet får för den utsatta, förövaren och deras två barn. I det fiktiva fallet har mannens våld mot kvinnan pågått under flera år, eskalerat gradvis och kulminerat i en händelse där kvinnan misshandlas allvarligt. Ambulans och polis kommer till platsen. Parets två barn bevittnar våldet.

Kostnaderna för den våldsutsatta

I figur 2 illustreras vilka effekter den måttliga misshandeln får för den våldsutsatta.

Figur 2 Effektpanoramat vid en "måttlig" misshandel då offret klarat sig från både synliga och osynliga hjärnskador

Källa: Diagram: SOU 2015:55 Bilaga 6

⁶ SOU 2015:55

⁷ Brå (2014)

⁸ SOU 2015:55

⁹ NCK (2014), Brå (2014), FRA (2014)

¹⁰ Hela detta kapitel baseras på SOU 2015:55 Bilaga 6

Kostnaden för denna misshandel beräknas under de tre första åren årligen uppgå till mellan 200 000 och 250 000 kr. Då är det inte sjukvårdskostnaderna (dvs. landstinget) som är de största kostnaderna. Vid denna form av misshandel är effekterna till stor del osynliga för just sjukvården. De stora effekterna uppstår i form av produktionsförluster (den utsatta kan inte arbeta) och kostnader för försörjning (sjukpenning från Försäkringskassan).

Enligt beräkningarna uppgår totalkostnaderna för den våldsutsatta till cirka **5 miljoner** kronor (produktionsförluster, primärsjukvård och psykiatri, försäkringskassans kostnader; först sjukpenning och därefter sjukersättning samt kommunens periodvisa försörjningsstödsinsatser).

Kostnaderna för våldsutövaren

I figuren nedan beskrivs förövarens händelseförlopp i ett fall där polisen griper in och händelsen polisanmäls, utreds och leder till fallande dom. Långt ifrån alla fall polisanmäls och alla polisanmälda fall leder inte till fällande dom.

Figur 3 Förövarens händelsepanorama

Under det första året uppgår kostnaderna för en våldsutövare till cirka 1 miljon kronor (cirka 740 000 kronor inom ramen för rättsväsendet och 275 000 kronor i produktionsbortfall). Merparten av kostnaden för rättsväsendet består av kostnader inom Kriminalvården. Om förövaren frigges från sitt fängelsestraff under det andra året uppstår vissa restkostnader i form av delvis förlorad produktion och försörjningskostnader/lönebidrag. De totala samhällskostnaderna under det andra året uppgår till drygt 200 000 kronor.

I ett scenario där mannen rehabiliteras, återgår i arbete och samhällslivet uppstår inga ytterligare kostnader. De samlade kostnaderna blir då **1,2 miljoner** kronor. I ett scenario där mannen aldrig fullt ut kommer tillbaka till samhället och arbetsmarknaden uppgår de långsiktiga kostnaderna till cirka **6 miljoner** kronor. Den dominerande delen utgörs av de produktionsförluster som uppstår till följd av att han inte riktigt får fotfäste på arbetsmarknaden efter sin fängelsestid. Intressant i detta sammanhang är att samhällskostnaderna kring denna typ av brott inte domineras av rättsväsendets kostnader, utan av de direkta och indirekta kostnader som uppstår till följd av att våldsutövaren efter strafftiden inte lyckas ta sig tillbaka in på arbetsmarknaden. Detta ger ett intressant socioekonomiskt perspektiv på konsekvenserna av rehabiliteringsinsatsernas framgång eller misslyckande.

Kostnaderna för barnen

När barn utsätts för att bevittna våld i hemmet får det naturligtvis konsekvenser för barnen, både psykologiskt och socialt. Nedan följer ett antal exempel på kostnaden av olika konsekvenser som kan drabba barnen under en 30-årsperiod:

Barn 1 som var 13 år vid misshandeln:

- barnet fullföljer sin skolgång med måttliga betyg och får ett jobb motsvarande sin utbildning och kompetens men blir i perioder sjukskriven eller arbetslös – kostnad **3,15 miljoner** kronor
- barnet underpresterar i skolan och får sämre resultat och därmed ett yrke med en 15 procent lägre lönenivå/produktionsvärde än vad barnet annars hade fått – kostnad cirka **1,4 miljoner** kronor (samhället tappar årligen ungefär 17 000 kronor i direkta skatter och 23 000 kronor i icke inbetalda avgifter till socialförsäkringssystemet)

Barn 2 som var 7 år vid misshandeln:

- barnet får omfattande problem i skolan och sociala problem som kräver olika insatser av såväl skolan som socialtjänsten – kostnad **1,3 miljoner** kronor (den största delen, mer än 850 000 kronor, drabbar kommunen).

Totalkostnad

Utifrån ovanstående resonemang kan vi landa i två scenarier, se tabell nedan. Kostnaden för scenario 1 är 8,9 miljoner kronor och scenario 2 15,45 miljoner kronor. I båda scenarier utgår vi från att våldsutövaren slutar misshandla den utsatta. Om våldsutövaren träffar en ny partner och misshandlar även denna tillkommer ytterligare kostnader.

	Scenario 1	Scenario 2
Den våldsutsatta	5 miljoner	5 miljoner
Våldsutövaren	1,2 miljoner	6 miljoner
Barn 1	1,4 miljoner	3,15 miljoner
Barn 2	1,3 miljoner	1,3 miljoner
Total	8,9 miljoner	15,45 miljoner

2.2.3 VÅLD I NÄRA RELATION – ETT KOMMUNALT RÄKNEEXEMPEL

Utifrån de beräkningar som tagits fram i förslaget till den nationella strategin och som redovisades ovan, följer här en beräkning där vi ställer kostnaden för behandling av förövare mot de samhällsekonomiska vinster som kan göras då denne förövare avhåller sig från att utöva våld. I följande tabell har vi samlat de kostnader som uppstår vid ett enskilt misshandelsfall – utgångspunkten är densamma som ovan, dvs att det är en "måttlig" misshandel.

Kostnader för våld	
Offret	
Akut somatisk vård	15 000 kr
Kirurgisk vård	30 000 kr
Primärvård	8 000 kr
Psykiatrisk vård	8 000 kr
Produktionsförluster	78 000 kr
Polisutredning m.m.	30 000 kr
Skadegörelse	3 000 kr
Summa	167 000 kr
Förövaren	
Produktionsförlust	275 000 kr
Rättsväsende	740 000 kr
Summa	1 015 000 kr
Summa årlig kostnad	1 182 000 kr

Samhällets kostnader för ett sådant fall av misshandel kan ställas mot den kostnad som RVCS utgör. Utifrån den budget som angavs i ansökan till Länsstyrelsen redovisas kostnaderna i följande tabell:

RVCS Budget	
Lönekostnader (200 % fam behandl, 100 % samordnare)	1 188 000 kr
Resor	30 000 kr
Köpta tjänster, material	300 000 kr

Kontorsmaterial, telefon etc	150 000 kr
Total	1 668 000 kr

Den kartläggning av verksamheten som genomförts och som redovisas i kommande avsnitt, visar att en stor del av de fall som kommer till RVCS kännedom utgörs av misshandelsfall som inte är lagförda. För att beräkna vilken besparing som samhället kan göra om RVCS insats bidrar till att våldsutövare avstår från att slå någon, kommer vi därför att bortse från dessa kostnader.

Den besparing som samhället kan göra på att en förövare inte orsakar ytterligare ett offer är 137 000 kronor. Detta motsvarar kostnaderna för vård och offrets produktionsbortfall i tabellen ovan.

Om vi utgår ifrån att varje ogjord misshandel utgör en samhällsekonomisk besparing på minst 137 000 kronor, så kan vi beräkna hur många misshandelsfall som behöver undvikas för att den kostnad som RVCS insatser utgör, ska betala sig i övergripande samhällsekonomisk bemärkelse.

A. Lönsamhet (beräknat på att inga fall skulle ha blivit rättsärenden)

$$1\,668\,000 / 137\,000 = 12,2$$

B. Lönsamhet (beräknat på ett fall som skulle ha blivit rättsärende)

$$1668000 / 1182000 = 1,4$$

Detta innebär att för att vara samhällsekonomiskt lönsam behöver RVCS insatser mot förövare med nuvarande resurser leda till att:

- Minst 12 (12,2) "måttliga" fall av misshandel undviks årligen (12 män som som en konsekvens av behandlingen avstår från att misshandla vid minst ett tillfälle, eller 6 män avstår att misshandla vid minst två tillfällen, etc.)

Eller

- Minst 2 (1,4) misshandelsfall som skulle ha blivit rättsärende undviks

Om insatserna kan leda till att grövre misshandel – och därmed större kostnader - undviks, så är verksamheten än mer kostnadsbesparande.

3. Studiens resultat

3.1 Kartläggning av RVCS verksamhet för våldsutövare

I detta avsnitt beskrivs RVCS utifrån uppdrag, mål, organisation, målgrupp, insatser och samverkan med andra parter.

3.1.1 UPPDRAG

RVCS uppdrag är att erbjuda behandling och stöd till våldsutövare såväl enskilt som i grupp med målet att de våldsutövare som behandlats ska ta ansvar för det våld de utsatt sin partner och barn för och att våldet ska upphöra.

RVCS är en behandlingsinstans. Myndighetsutövningen sker i stadsdelsnämnderna.

3.1.2 MÅL OCH UPPFÖLJNING

Våld i nära relation är inget eget verksamhetsområde i kommunen och det saknas styrande mål för verksamheten.

Det finns dock mål på verksamhetsnivå. I projektansökan till Socialstyrelsen framkommer att ett av målen för 2015 är att öka kunskapen om hedersproblematik och våld i samkönade relationer. Det har också funnits kvantitativa mål angående exempelvis hur många individer som ska tas emot på RVCS.¹¹

Uppföljningen är idag bristfällig och samtliga intervjuade anser att det är ett viktigt område att förbättra. Idag görs brukarenkäter enligt KaSam (känsla av sammanhang). Under intervjuer med representanter från RVCS framkommer dock att ingen utvärdering görs av insatsernas resultat. Det finns därför ett behov av att utvärdera resultatet av insatserna och se om de haft önskad effekt, det vill säga om våldet upphört i de aktuella familjerna.

3.1.3 ORGANISATION

RVCS bedrivs i projektform i samarbete mellan stadsdelsnämnderna Fasta, Skarpnäck och Årsta-Enskilde-Vantör. Årsta-Enskilde-Vantör har det organisatoriska ansvaret och är arbetsgivare för samtliga RVCSs medarbetare. RVCS sorterar organisatoriskt under barn- och ungdomsenheten inom individ och familjeomsorgen.

Två heltidstjänster finns idag på mottagningen för våldsutövare.

3.1.4 MÅLGRUPP

Målgruppen är våldsutövare över 18 år. Under 2014¹² kom sammanlagt 115 våldsutövare till RVCS. Av dessa var det 69 individer som kom till mottagningen för första gången (64 män och 5 kvinnor).

Av dessa 115 individer genomgick 42 individer en "hel behandling", vilket innebär att de tackade ja till den behandling som erbjöds och träffade behandlare under en längre tid,

¹¹ RVCS (2014)

¹² Siffran gäller januari – september varefter ett intagningsstopp infördes på grund av osäkerhet kring den fortsatta finansieringen.

vanligtvis under 1 år. Inledningsvis sker dessa träffar 1-2 gånger i veckan, sedan 1-2 gånger varannan vecka och avslutningsvis 1-2 gånger i månaden.

39 individer kom till verksamheten på 3-5 samtal men ville aldrig påbörja någon långsiktig behandling. 34 individer kom endast på ett samtal, förnekade att de utövade våld och avstod helt från ytterligare kontakt.¹³

69 av individerna kom från Enskede-Årsta-Vantör. Från vilka stadsdelar de 46 andra individerna kom framgår inte.

De som kommer till RVCS är ofta inte lagförda. Många är dock aktuella hos socialtjänsten (barn och ungdom eller kvinnofrid). Ibland kommer också individer som varken är lagförda eller aktuella hos socialtjänsten. De flesta förövare har barn.

Våldsutövarna kommer till RVCS direkt genom öppet intag eller via socialtjänsten, ibland under press från sin partner att söka hjälp. Den stora majoriteten av våldsutövarna kommer till RVCS genom påtryckning utifrån. Under intervjuerna med RVCS framkommer att intaget ökade kraftigt innan intagningsstoppet i september 2014.

Målgruppen nås exempelvis genom att broschyrer delas ut på stadsdelsförvaltningarna, informationsmaterial för och utbildning av socialsekreterare som sedan förmedlar kontakten. Socialsekreterarna erbjuder de våldsutövare de kommer i kontakt med att förmedla deras namn och nummer till behandlarna på RVCS som sedan ringer upp dem.

Tidigare träffade behandlarna förövare i häktet för att motivera dem till behandling vid frisläppande¹⁴. När förövarna släpptes fick de också frågan av polisen om de ville bli uppringda av RVCS behandlare. Efter intagningsstoppet har detta dock upphört.

3.1.5 INSATSER

Ett inledande verksamhetsmål för mottagningen för våldsutövare var att få våldsutövare till mottagningen. Detta mål är uppnått.

Mottagningen för våldsutövare erbjuder genom öppen mottagning individuellt stöd och behandling, partnerkontakt samt stöd och behandling i grupp. De använder metoderna "Alternativ till våld", "Motiverande samtal", "Utväg Skaraborg" och "Circle of security" (Trygghetscirkeln). Under intervjuerna med personal från RVCS beskrivs att RVCS har varit mycket framgångsrika i att få våldsutövare att ta emot behandling enskilt och/eller i grupp och det är ofta köer till verksamheten. Andra kommuner har varit på studiebesök för att lära av verksamheten för våldsutövare. Det är ovanligt att mottagningar för våldsutövare lyckas få våldsutövare till mottagningen och delta i behandlingsinsatserna. RVCS har också tagit fram ett färdigt koncept för att utbilda andra aktörer.

Behandlingen på RVCS är långsiktig och individanpassad. Andra insatser för våldsutövare i staden erbjuder ofta endast upp till fem samtal.

Våldsutövaren informeras vid första samtalet om behandlarnas sekretess och anmälningsskyldighet. En förutsättning för behandling på RVCS är att våldsutövaren accepterar att RVCS har kontakt med den som utsatts för våld eller någon annan närstående. Våldsutövaren får även en orientering kring vilka lagar och regler som är aktuella, t.ex. socialtjänstens skyldighet att utreda barnen när det förekommit våld i familjen och behandlarnas anmälningsskyldighet. Inget våld får förekomma under behandlingen. Det ställs tydliga

¹³ Behandlarna beskriver under intervjuerna att deras erfarenhet från RVCS och tidigare arbetsplatser är att: 1/3 av de som kontaktas för att de utsatt partner för våld genomgår en "hel behandling", 1/3 av de som kontaktas för att de utsatt partner för våld kommer på 3-5 samtal men väljer att inte slutföra sin behandling samt att 1/3 av de som kontaktas för att de utsatt sin partner för våld förnekar våld och kommer endast på något samtal eller säger nej till vidare kontakt med behandlingsinstanser vid möte med remittent.

¹⁴ Behandlarna berättade också att våldsutövarnas motivation till förändring ofta är högre när de befinner sig i häktet.

krav på närvaro och att hålla tider. Det är viktigt att ingen alkohol eller andra droger förekommer. Våldsutövaren är välkommen att kontakta behandlarna också mellan samtalen.

Vid avbrott av behandlingen informeras den våldsutsatta om att våldsutövaren har avbrutit behandlingen. Är socialtjänsten involverad informeras även de. I de fall där våldsutövaren har barn och en aktuell kontakt med socialtjänsten finns gör RVCS anmälan om oro för barn till barn och ungdomsenheten. RVCS gör även en säkerhets- och riskbedömning tillsammans med den våldsutsatta. Har våldsutövaren uttryckt att denne kommer utöva våld mot partner och barn kan även en polisanmälan bli aktuell¹⁵.

3.1.6 SAMVERKANSPARTER

Som nämnts ovan har det tidigare funnits en samverkan med polisen som förmedlat kontakter till mottagningen. Denna samverkan var dock informell och upphörde i samband med intagningsstoppet.

3.2 Stadsdelsnämndernas behov av en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare

I Stockholms stads riktlinjer för socialtjänstens arbete anges att man ska *”ge insatser till våldsutövaren så att denne tar ansvar för och förändrar sitt våldsbeteende”*.¹⁶

I dagsläget är det dock flera av Stockholms stadsdelsnämnder som inte erbjuder något stöd till våldsutövare¹⁷. I vissa stadsdelsnämnder erbjuds bara stöd till våldsutövare som har familj och barn.

3.2.1 HAR STADSDELSNÄMNDERNA TILLRÄCKLIGA RESURSER FÖR ATT ARBETA MED VÅLDSUTÖVARE I NULÄGET?

Inom ramen för uppdraget tillfrågades stadsdelsnämnderna både om deras resurser var tillräckliga för att hantera arbetet med våldsutövare i nuläget, och om de såg något behov av en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare. Av de sju intervjuade stadsdelsnämnderna uppgav sex att de i nuläget har tillräckligt med resurser för att klara av det synliga behovet – men underströk samtidigt att mörkertalet är mycket stort.

”Vi hade en del för våldsutövare. Men den lades ned för det fanns inga klienter för dem att arbeta med. Men det betyder inte att det inte finns ett behov”.

”Det finns ett stort osynligt behov, men för det synliga behovet så räcker det absolut. Jag finns här för att ta emot våldsutövare, men i praktiken tas pappor omhand av familjestödsenheten. Om man skulle arbeta mer aktivt och uppsökande så skulle det behövas mer resurser”.

”Det finns ett stort mörkertal. Utmaningen är att fånga upp och få in i verksamhet”.

Intervjuer med stadsdelsnämnder

En av de sju intervjuade stadsdelsnämnderna uppgav, att sedan man börjat arbeta mer aktivt

¹⁵ RVCS (utan år)

¹⁶ KF 2014-03-24

¹⁷ Kartläggning av Stockholms stads arbete mot våld i nära relation *Stockholms stad* 2015

med våld i nära relation för två år sedan så har antalet ärenden ökat dramatiskt. Man upplever idag att man har för lite resurser för att klara av att utreda och ge akuthjälp åt våldsutsatta – och än mindre resurser för arbete med våldsutövare.

”Det är oerhört mycket dokumentation för myndighetsutövningen som tar mycket tid. Ju bättre man kan detta desto mer tid tar det. Antalet inkomna fall och antalet ärenden har ökat lavinartat under den här tiden: vi är bättre att fånga upp och att hantera. Och när verksamheten blir mer synlig så söker fler hjälp. Jag tror inte att fler personer blir utsatta för våld idag. Men fler söker”.

Intervju med stadsdelsnämnd

Ett klart problem som framkommit i utredningen är bristen på systematisk datainsamling och statistik inom stadsdelsnämnderna vad gäller deras arbete med våld i nära relation. Anledningarna till bristerna kan vara flera, till exempel att det saknas en tydlig budget för arbetet och att det därmed blir ”osynligt” i stadsdelsnämndens arbete samt att arbete med våld i nära relation är aktuellt och förekommer inom de flesta av socialtjänstens områden, men inte alla socialsekreterare är utbildade för att hantera frågan. Det juridiska ramverket kring vad man får och inte får ställa för frågor och dokumentera för information var ett problem som framhölls av de stadsdelsnämnder som försöker föra någon form av meningsfull statistik inom området. Ytterligare ett problem som uppgavs är att det är mycket vanligt att våldsutsatta hör av sig till socialtjänsten för att sedan ångra sig och inte vilja gå vidare. Ett sådant samtal som inte leder till att ett ärende öppnas ”försvinner” helt ur statistiken. Ofta hör den våldsutsatta av sig igen några veckor eller månader senare, men man kan inte följa den personens kontakter med socialtjänsten. Statistikhanteringen vad gäller våldsutövare är i det närmaste obefintlig i de sju stadsdelsnämnder som blev intervjuade. De tre stadsdelsnämnder som driver RVCS hänvisade till centrets statistik och övriga hade inga rutiner (och väldigt lite verksamhet för våldsutövare som angivits tidigare). Vid intervjun med RVCS framkom att det även här finns stora brister i datainsamlingen – till exempel vad gäller rekrytering (varifrån klienterna kommer) och uppföljning av effekterna av stödet till våldsutövare.

Konsekvensen blir att det är mycket svårt att uttala sig om både behoven av och omfattningen på stadsdelsnämndernas arbete med våld i nära relation eftersom många våldsutsatta inte kommer med i statistiken och eftersom data om våldsutövare i många fall saknas helt. Och eftersom ingen uppföljning görs systematiskt av effekterna av insatserna för våldsutövare så går det i dagsläget heller inte att uttala sig om metodernas och arbetets resultat.

3.2.2 STADSDELSNÄMNDERNAS INSTÄLLNING TILL EN STADSÖVERGRIPANDE VERKSAMHET FÖR VÅLDSUTÖVARE

Drygt 70 procent av stadsdelsnämnderna som svarat på frågan är positiva till en stadsövergripande verksamhet vad gäller insatser för våldsutövare. De flesta uppgav dock att det gäller just insatserna. Med något undantag så ville stadsdelsnämnderna som var positiva fortfarande ha kvar ansvaret för myndighetsutövningen.

"Det vore väldigt bra om mansmottagningens kompetens kunde vara tillgänglig för hela staden och inte bara för vissa stadsdelar".

"En stadsövergripande enhet skulle ge mer tyngd åt frågorna. De som arbetar med relationsvåld idag är ofta mycket ensamma. Man är 1-3 personer och frågan är inte alltid så uppmärksammas eller prioriterad. Det skulle också kunna minska begreppsförvirringen för klienterna och för dem som ska stötta klienterna. En sådan verksamhet kunde också tillhandahålla samordnade utbildningar och vara en kunskapsbank".

Intervjuer med stadsdelsnämnder

Av de tre stadsdelsnämnder som idag driver RVCS så vill två behålla nuvarande upptagningsområde för verksamheten – eller möjligheten utöka det att inkludera ytterligare en eller flera stadsdelsnämnder i söderort. Den tredje kunde se mer fördelar än nackdelar med en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare.

"Det kräver dock ett pågående arbete för att bibehålla närheten till stadsdelarna. Handläggarna måste känna sig nära verksamheten och ett ägarskap. Stadsdelarna behöver känna "beställardelaktighet". Det får inte bli en ballong som bara flyger iväg".

Intervju med stadsdelsnämnd

Totalt tre stadsdelsnämnder som svarat på frågan uppgav att de är negativt inställda till en stadsövergripande verksamhet. I alla tre stadsdelsnämnder finns redan idag etablerade insatser för våldsutövare (två genom RVCS).

"Inte (verksamhet) för hela staden. Då förlorar man närhetsprincipen och kopplingen mellan myndighetsutövning och mottagning vilket drar ner kvaliteten i verksamheten".

Intervju med stadsdelsnämnd

3.2.3 STADSELSNÄMNDERNAS ARGUMENT

I intervjuerna var det några argument som förekom mer frekvent än andra. Ökad kompetens, möjligheten att renodla verksamheten samt bättre kvalitet var de fördelar som nämndes flest gånger. Även förbättrade möjligheter till metodutveckling, kvalitetssäkring och evidensbaserat arbete samt att medborgare får tillgång till samma slags service oavsett i vilken stadsdel man bor var också positiva sidor som flera av de intervjuade förde fram. Bland nackdelarna och utmaningarna så var det risken för förlorad närhet mellan utredare/handläggare och behandlare samt omfattningen på verksamheten som de intervjuade fann var de främsta utmaningarna.

Enskilda intervjupersoner uppgav också en rad andra argument. Bland förespråkarna nämndes exempelvis att man genom detta skulle kunna nå ut till fler våldsutövare, att man med en stadsövergripande verksamhet skulle ha lättare att rekrytera personer ur andra målgrupper som vanligtvis inte söker sig till eller har kontakt med socialtjänsten – det skulle vara anonymare och därmed mindre stigmatiserande att ha en centralt belägen mottagning än om det ligger i stadsdelen där man bor. Någon uppgav att det skulle vara intressant att koppla

en sådan verksamhet till forskning och etablera en välgrundad praxis och evidens för insatser för att rehabilitera våldsutövare. Stockholm skulle genom ett sådant centrum kunna bli en modellstad samt ett föredöme både nationellt och internationellt.

"Det är ett jätteintressant alternativ, framförallt vad gäller våldsutövare. Att ha ett team med duktiga personer dit männen kan komma för mottagning, som renodlar verksamheten med preventivt och sekundärpreventivt arbete. De skulle också kunna ha en lägenhetspool dit alla stadsdelar lämnar en lägenhet. Vi har tre lägenheter i stadsdelen för kvinnor – men kan inte sätta kvinnorna där av säkerhetsskäl. Så de står tomma fast vi har så stora behov. Man skulle också kunna tänka sig att de har en person som kan serva staden med att hämta den våldsutsatta saken hos våldsutövare. Det ingår i socialtjänstens ansvar, men det är inte alltid alla får till det. Och så kunde de ordna utbildningar, samordna arbetet, bevaka frågan. Utveckla metoder. Och ha någon som följer upp och kvalitetssäkrar stadsdelarnas arbete med våld i nära relation så det inte blir så ojämnt genomfört i olika stadsdelar. Ur säkerhetsperspektiv skulle det också vara bra att ha männen på annat ställe än kvinnorna. Kunde vara intressant på sikt även ur integrationsperspektiv – att män från olika stadsdelar träffas i samma mansgrupp. Om behandlarna är duktiga och vet hur man arbetar på det viset. Men det är svårt med myndighetsutövningen. Svårt att motivera männen till utredning. Först behöver vi nå ut till dem".

Intervju med stadsdelsnämnd som vill ha en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare

"Jag ser inga direkta nackdelar. Självklart ska den organiseringen stötta familjefridsarbetet i stadsdelarna, vilket alltid kräver samverkansordningar med rutiner mm. Fördelarna är att det verkligen kan komma till stånd ett evidensbaserat arbete bortom tyckanden".

Intervju med stadsdelsnämnd som vill ha en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare

"Ytterligare en fördel är att en övergripande verksamhet blir en given samverkanspartner gentemot andra huvudmän som kan bidra till att bringa klarhet i vilket ansvar som ligger på socialtjänsten respektive hälso- och sjukvården. Vilken del i detta är socialtjänstens och vad är t.ex. behandlande terapier som hälso- och sjukvården också har ett ansvar för?"

Intervju med stadsdelsnämnd som vill ha en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare

Några utmaningar och nackdelar som nämndes av enstaka intervjupersoner var att motivationen för våldsutövare kan minska om personen måste resa långt till mottagningen, att det kan finnas vinster i att behålla kontakten med utövaren genom hela ärendet, och att det kan bli "konsekvenser för partnerkontakten" om våldsutövaren får stöd från en verksamhet och den våldsutsatta på ett annat håll och att det saknas kommunikation mellan instanserna. De vanligaste argumenten mot en stadsövergripande verksamhet handlade som redovisats ovan om förlusten av närhet mellan handläggare och behandlare och om utmaningen i storleken.

"Närheten är viktig. Det är viktigare att stadsdelen har en budget och att våld etableras som ett verksamhetsområde i varje stadsdel. Just nu finns inte underlaget för att ha mottagning för män i stadsdelen – men det är inte omöjligt att det skulle kunna finnas ett underlag även för behandling här om man gav området mer tyngd".

Intervju med stadsdelsnämnd som inte vill ha en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare

"En stadsövergripande verksamhet blir för stor och sig själv nog".

Intervju med stadsdelsnämnd som inte vill ha en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare

Nedan listas stadsdelsnämndernas mest förekommande argument (fanns med i tre intervjusvar eller fler) för respektive mot en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare:

Fördelar och vinster	Nackdelar och utmaningar
Ökad kompetens	Förlorad närhet
Renodlad verksamhet/bättre fokus	Storleken blir en utmaning
Bättre kvalitet	
Möjlighet till metodutveckling	
Medborgare som bor i olika stadsdelar får samma service	
Bättre uppföljning/kvalitetssäkring/evidens	

3.3 Huvudmannaskap och finansiering

3.3.1 MÖJLIGA ALTERNATIV TILL HUVUDMANNASKAP OCH FINANSIERING

Det finns olika alternativ för var huvudmannaskapet för en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare kan ligga och hur den skulle kunna finansieras.

Huvudmannaskapet kan antingen ligga hos Socialförvaltningen, hos stadsdelsnämnderna eller en kombination.

Finansieringen kan också ske enligt samma princip:

- Socialförvaltningen finansierar hela verksamheten
- Socialförvaltningen och stadsdelsnämnderna finansierar tillsammans enligt en utarbetad princip
- Stadsdelsnämnderna finansierar verksamheten

I ett fall där stadsdelsnämnderna ska finansiera verksamheten kan man antingen använda en modell för intäktsfinansiering, det vill säga att stadsdelsnämnderna betalar för de personer från stadsdelen som använder tjänsten, eller att stadsdelsnämnderna betalar en fastställd kostnad utifrån ett nyckeltal med grund i befolkningsmängden.

3.3.2 RVCS SYN PÅ HUVUDMANNASKAPET

Samtliga intervjuade på RVCS beskriver att projektformen inneburit en osäker finansiering för verksamheten. De ser ett behov av en trygg finansiering så verksamheten kan planeras på sikt. Det måste finnas en tydlig resursfördelning och en egen budget för verksamheten. Det ska inte heller spela någon roll var i staden en våldsutövare bor, utan behandlingen som erbjuds ska vara densamma. Behandlarna på mottagningen för våldsutövare menar därför att huvudmannaskapet måste ligga centralt. Verksamheten kan dock vara uppdelad i en avdelning i nord och en i syd dit samtliga stadsdelsnämnder kan hänvisa våldsutövare. Idag bygger alla stadsdelsnämnder upp olika mottagningar beroende på politiken och resurserna i där. Det finns därför stora skillnader inom kommunen. Behandlarna menar också att finansieringen borde ligga centralt.

Cheferna på RVCS understryker också att verksamheten borde finnas i en egen enhet med en egen budget för insatserna inom våld i nära relation. De vill dock se att enheterna organiseras regionalt. I samtalet framkommer också att utredningar borde göras också på våldsutövare (inte bara våldsutsatta) samt att samverkan med polisen måste bli bättre, att polisen i större utsträckning borde hänvisa våldsutövare till behandlingsinsatserna.

3.3.3 STADSDELSNÄMNDERNAS SYN PÅ HUVUDMANNASKAPET

Samtliga stadsdelsnämnder som är positiva till en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare anser också att huvudmannaskapet bör ligga hos Socialförvaltningen. Detta innebär en större stabilitet och tyngd bakom verksamheten. Ett "skyltfönster" och en dörr som inte går via stadsdelsnämndernas socialtjänst kan också innebära att våldsutövare i fler målgrupper nås och vill söka sig till mottagningen. Samtidigt är det viktigt att stadsdelsnämnderna känner närhet till verksamheten och ett ägarskap.

"Ägarskapet är väldigt viktigt. Det här måste stadsdelarna känna – att det är deras. Att de har inflytande och nytta av verksamheten. Och att de har beställarkompetens".

Citat från intervjuperson

De tre stadsdelsnämnder som ställt sig negativa till en stadsövergripande verksamhet anser att huvudmannaskapet och ansvaret för verksamheten bör ligga hos stadsdelsnämnden eller hos ett mindre antal stadsdelsnämnder som samverkar (modell RVCS). Eftersom dessa stadsdelsnämnder redan har utvecklat sitt arbete med våld i nära relation ser man inte poängen med att överge en fungerande modell till förmån för en stadsövergripande verksamhet.

"Socialsekreterarna/behandlarna som arbetar i teamet har spetskompetens gällande våld i nära relation. Utifrån Relationsvåldsteamet tillgodoser stadsdelen medborgares behov gällande våldsproblematik och det föreligger inget behov för en stadsövergripande verksamhet".

Enkät svar från stadsdelsnämnd

"Man skulle behöva ha en egen stadsdelsövergripande avdelning med två enheter, en för myndighetsutövning och en med mottagning. Det är myndighetsutövningen som är det kniviga".

Citat från intervjuperson

Något som framkommit i intervjuerna är att en avgörande faktor för omfattningen och kvaliteten i stadsdelsnämndernas verksamhet både för våldsutsatta och våldsutövare är ledningens inställning, prioriteringar och kunskaper om området.

"En annan nyckelfråga är chefernas inställning, kompetens och kunskap. Utan detta så händer inte mycket. Men om detta finns så kan det hända en hel del. En bra organisation kommer att kräva mycket tid, resurser och kompetens".

Citat från intervjuperson

3.3.4 STADSDELSNÄMNDERNAS SYN PÅ KOSTNADSFÖRDELNING

Idag finns det ingen särskilt budget för arbete med våld i nära relation. Utredningar och insatser för både våldsutsatta och utövare bedrivs inom ramen för stadsdelsnämndernas övriga verksamhet, vilket är ett problem enligt många av de intervjuade, både vad gäller att synliggöra arbetet, få tillräckligt med resurser och att följa upp arbetet systematiskt eftersom det inte finns någon samordning mellan olika enheter i frågan.

Stadsdelsnämndernas syn på hur man skulle vilja se en kostnadsfördelning är inte entydig (se tabellen nedan).

Alternativ	Andel för
Stadsdelsnämnden finansierar	60 %
Stadsdelsnämnd och Socialförvaltning i kombination	30 %
Socialförvaltningen finansierar	10 %

De flesta av stadsdelsnämnderna anser dock att det är bättre att finansiera verksamheten utifrån nyckeltal (ej intäktsfinansierat), samt att det ska finnas en särskild budget för socialtjänstens arbete med våld i nära relation. Detta skulle bland annat kunna synliggöra och skapa tyngd i frågan, öka incitament och resurser i stadsdelsnämnderna samt bidra till att förbättra kvaliteten och möjligheterna till systematisk uppföljning av arbetet.

4. Slutsatser och rekommendationer

4.1 Slutsatser

Stockholms stad har i sin budget för 2016 fastslagit en mycket tydlig ambition att komma åt våld i samhället och fokuserar även på våld i nära relation. I stadens riktlinjer för socialtjänsten åläggs stadsdelsnämnderna att arbeta med insatser för våldsutövare. De direkta och indirekta kostnaderna för våld i nära relation är mycket omfattande. Konsekvenserna även av en "måttlig misshandel" är långtgående och kan räknas i miljonbelopp.

Trots skrivningarna i styrdokument och trots de stora kostnaderna för våld i nära relation så saknar nästan hälften av stadsdelsnämnderna sådana insatser i nuläget. Av dem som har insatser saknas verksamhet för våldsutövare som lever i förhållande utan barn. Det saknas också tillförlitlig statistik och dokumentation både vad gäller antalet våldsutövare som behandlas, vilka insatser som görs och resultatet av insatserna. Knappt en fjärdedel av stadsdelsnämnderna kan erbjuda mer kvalitativa insatser för våldsutövare och därmed blir utbudet för medborgarna beroende av var man bor. Detta i kombination med den bristfälliga statistiken och det faktum att våldsutövare sällan frivilligt anmäler sig till behandling gör att det är mycket svårt att avgöra vilken omfattning på verksamheten som skulle krävas för att komma åt problemet.

RVCS är ett framgångsrikt exempel på arbete med stöd till våldsutövare att förändra sitt beteende. Här har man lyckats med att både rekrytera och motivera våldsutövare att genomgå behandling i en omfattning som inte har någon motsvarighet i de andra stadsdelarna i staden.

Intresset för en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare är mycket högt i de stadsdelsnämnder som idag saknar insatser eller har insatser i mycket begränsad omfattning. Den samstämmiga bedömningen är att mörkertalet vad gäller våld i nära relation är mycket stort. Det går därför i dagsläget inte att avgöra vilken omfattning på verksamheten som krävs. Erfarenheten visar att ju mer kunskap och fokus man har på frågan, desto fler fall upptäcks. Detta gäller inom alla socialtjänstens verksamhetsområden.

Förutom etiska, moraliska, psykiska och mänskliga aspekter så ger lyckade insatser för att få våldsutövare att ändra sitt beteende stora ekonomiska vinster för samhället.

En stadsövergripande verksamhet för våldsutövare skulle innebära att servicen blir lika för alla, möjlighet till högre kompetens hos behandlare, ökad kvalitet i verksamhet och uppföljning; att nå och ge stöd till fler våldsutövare att förändra sitt beteende. Stockholm skulle kunna etablera sig som en "spjutspets" inom området och visa att man i handling lever upp till sina högt uppsatta målsättningar om en stad fri från våld.

En särskild budgetpost för arbetet med våld i nära relation efterfrågas av en majoritet av stadsdelsnämnderna. Detta skulle synliggöra frågan, öka incitament och resurser i stadsdelsnämnderna, förbättra kvaliteten på statistiken och öka möjligheterna till uppföljning.

En avgörande framgångsfaktor för en stadsövergripande verksamhet kommer att vara stadsdelsnämndernas känsla av ägarskap och närhet till verksamheten, samt att tillräckligt med tid och resurser avsätts för att etablera verksamheten. Utredningen visar en klar skillnad i inställningen till en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare mellan majoriteten av de stadsdelsnämnder som redan har en etablerad verksamhet (inom stadsdelsnämnden eller genom RVCS) och de stadsdelsnämnder som saknar tillgång till sådan verksamhet. Å ena sidan behöver hänsyn tas till att två av tre stadsdelsnämnder som idag driver RVCS är tveksamma till att etablera en stadsövergripande verksamhet. Det är trots allt denna verksamhet som ska permanentas. Å andra

sidan är det flera stadsdelsnämner som tydligt signalerat att en stadsövergripande verksamhet skulle vara en välkommen lösning för deras del, och att det finns många fördelar med en sådan verksamhet, inte minst för att ge medborgarna som bor i Stockholm likvärdig service.

Med tanke på de inbördes olika behov och synsätt om en stadsövergripande verksamhet och driften av en sådan som framkommit hos stadsdelsnämnderna så bedömer vi att kvaliteten på den fortsatta processen kring att utforma en permanent verksamhet för våldsutövare kommer ha nästan lika stor betydelse för framgång som själva designen av verksamheten.

Det är viktigt att nuvarande verksamhet och organisation som drivs av RVCS inte blir försämrad eller splittras, utan kan användas som modell för en eller fler enheter som tillhör samma övergripande organisation men som är indelad i administrativt hanterbara delar.

4.2 Rekommendationer

Sweco rekommenderar att:

- En permanent och stadsövergripande verksamhet med insatser för våldsutövare etableras med RVCS som modell.
- Huvudmannaskapet för verksamheten ligger hos Socialförvaltningen.
- Delad finansiering mellan Socialförvaltningen och stadsdelsnämnderna bör övervägas.
- Stadsdelsnämndernas kostnader för verksamheten baseras på nyckeltal.
- En arbetsgrupp/styrgrupp med tillräckliga resurser (tid och budget) samt starkt mandat tillsätts med syfte att i nära dialog med berörda aktörer (stadsdelsnämnder, Socialförvaltning, RVCS, kvinnojourer, mansmottagningar, polis, landsting m.fl.) utforma ett färdigt förslag till stadsövergripande verksamhet för våldsutövare som är väl förankrat hos stadsdelsnämnderna med avseende på verksamhetens organisation, mandat, rollfördelning och principer för kostnadsfördelning med mera.

5. Referenser

Brå (2014), *Brott i nära relation. En nationell kartläggning*. Rapport 2014:08. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

FRA (2014) *Violence against women: an EU-wide survey*. European Union Agency for Fundamental Rights.

Kommunstyrelsen Stockholm (2015) *Budget 2016-2018*

NCK (2014) *Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. NCK rapport 2014:1 Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala Universitet.

RVCS (2014) *Ansökan till Socialstyrelsen: Ansökan om utvecklingsmedel för 2015 för att kvalitetsutveckla socialtjänstens arbete för våldsutsatta kvinnor, barn som bevittnas/utsatts för våld och våldsutövare*. Dnr. 9.1 – 43533/2014

RVCS (utan år) *Ramar för samtal på mottagningen "Mansmottagningen"*

Statens offentliga utredningar (2015) *Förslag till nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck* SOU 2015:55: Slutbetänkande av Utredningen som ska föreslå en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor

Stockholms stad (2014) *Riktlinjer för socialtjänstens arbete med våld i nära relation*

Stockholms stad (2015) *Kartläggning av Stockholms stads arbete med våld i nära relation*

WHO (2013) *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and nonpartner sexual violence*. Genève: World Health Organization.

6. Intervjupersoner

Följande personer intervjuades i utredningen:

Namn	Befattning	Organisation
Roosta, Fariba	Enhetschef	Enskede-Årsta-Vantör sdn
Moser Hällen, Linn	Handläggare	Enskede-Årsta-Vantör sdn
Hillberg, Susanne	Enhetschef försörjningsstöd	Farsta sdn
Ida Stridsberg	Handläggare	Farsta sdn
Stensiö, Christina	Enhetschef	Hägersten-Liljeholmen sdn
Klecka, Anna	Bitr. enhetschef	Rinkeby-Kista sdn
Mahdi, Marwaa	Samordnare våld i nära relation	Spånga-Tensta sdn
Bengtsson, Therese	Enhetschef vuxenenheten	Östermalm sdn
Sijuma Ellen	Handläggare	Östermalm sdn
Susanne Applehag Balotis	Samordnare	Skarpnäck sdn
Anette Necander	Enhetschef skyddat boende och RVC	RVC/Centralt
Lasses Ann	Bitr. enhetschef	Enskede-Årsta-Vantör sdn
Gullberg Efva	Enhetschef	Enskede-Årsta-Vantör sdn
Lars-Åke Kastling	Medarbetare/behandlare	RVCS
Göran Åhlenius	Medarbetare/behandlare	RVCS
Malin Andersson	Medarbetare/behandlare	RVCS
Cecilia Granqvist	Medarbetare/behandlare	RVCS

7. Enkät

Följande fyra frågor skickades ut till de stadsdelsnämnder som inte intervjuades. Svar kom in från Bromma, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Skärholmen och Älvsjö. Svar uteblev från Södermalm och Norrmalm.

1. Finns det ett behov av en permanent, stadsövergripande verksamhet för våldsutövare. Motivera!
2. Vilka fördelar respektive nackdelar finns med en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare?
3. Om en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare skulle inrättas, var skulle huvudmannaskapet bäst ligga?
4. Om en stadsövergripande verksamhet för våldsutövare skulle inrättas, hur ser ni att kostnaderna skulle fördelas mellan stadsdelsnämnder och central förvaltning?